

ОСТАТЪЧНИ МОНОМЕРИ И ТЕХНИ РАЗПАДНИ ПРОДУКТИ ОТДЕЛЕНИ ОТ МИКРОХИБРИДЕН И КОНДЕНЗИРАЩ ФОТОКОМПОЗИТ

Й. Узунова¹, И. Филипов², Л. Луканов¹, С. Владимиров²

¹ Катедра Химия и биохимия,

² Катедра Оперативно зъболечение и ендодонтия,

Медицински университет, бул. Васил Априлов 15А, 4002 Пловдив

ABSTRACT

Discs of condensable and microhybrid composites were light-cured and then placed in distilled water for a weak at 37⁰C to extract the unreacted monomers. HPLC analysis was used to determine the amounts of bis-GMA, TEGDMA and other released compounds.

Keywords: dental composites, residual monomer

УВОД

През последните няколко години използваните в стоматологията фотополимеризиращи композити (КМ) претърпяха значително обновление. Новосъздадените материали имат значително разширен обсег на приложение [1].

Известно е, че факторите определящи тяхната полимеризация са: вид на органичната матрица, концентрацията на инициаторите, интензитета на светлинното излъчване, дебелината на композитния слой и времето на облъчване [2]. Счита се, че мономер–полимерната конверсия на КМ е между 35% и 77% и полимера съдържа nereагирал (остатъчен) мономер [3]. В наши предишни изследвания установихме, че от полимеризираните хибридни композити с органичен разтворител се извличат nereагирани мономерни [4]. Освен тях в екстракти от полимеризирани КМ се откриват и неидентифицирани вещества [3, 5].

Наличието на различни по структура и предназначение КМ–микрофилни, микрохибридни, кондензиращи се, дава основание да се изследват отделяните от тях мономерни и разпадни продукти. Последните са определящи за биосъвместимостта [6] и механичните качества на влаганите КМ [7].

Микрохбридни композити са широко използвани в стоматологията, а кондензиращите се появиха през последните няколко години като материали с по-добри клинични свойства. В литературата има непълни сведения за наличие на остатъчни мономери в полимеризирани кондензиращи КМ, което наложи тяхното изследване.

Целта на настоящата работа е определяне в *in vitro* условия на остатъчните мономери отделени във вода от кондензиращ КМ полимеризиран с халогенна фотополимеризираща лампа и сравняване на получените резултати с данните от изследването на микрохбриден КМ.

МАТЕРИАЛИ И МЕТОДИКА

Използвани са кондензиращ се КМ Solitaire 2 и микрохбриден КМ Charisma (Heraeus Kulzer, Germany). Те съдържат мономерите bis-GMA и TEGDMA. Приготвени са стандартни разтвори от следните съединения: 2,2-бис[4-(2-хидрокси-3-метакрилоксипропокси)фенил]пропан (bis-GMAm); 2,2-бис[4-(2-хидрокси-3-акрилоксипропокси)фенил]пропан (bis-GMAa); бисфенол А диметакрилат (bis-DMA), триетиленгликолдиметакрилат (TEGDMA), метилметакрилат (MMA), глицидилметакрилат (GMA), бисфенол А (BPA) (Aldrich, Germany). Полимеризацията е извършена с фотополимеризираща халогенна лампа (ФПЛ) Polofil Lux (VOCO, Germany) с интензитет на излъчването 440 mW/cm².

Композитът е нанасян в алуминиеви матрици с диаметър 8 mm и дълбочина 2 mm еднообемно и с излишък. Излишъкът е отстранен чрез притискане на челната повърхност със стъклена плочка с дебелина 0,05 mm. Времето за облъчване е съобразено с предписанията на фирмата производител: 40 s за Solitaire 2, и 20 s за Charisma, като материалът е облъчван само от горната му страна.

От двата материала са полимеризирани с халогенна ФПЛ по девет образеца. След полимеризацията образците престояват в бидестилирана вода за седем дни. Анализирани са наличие на отделени мономери и техни разпадни продукти на 24 час и на 168 час.

Хроматографският анализ е проведен с HPLC-система с UV детектор (Varian Pro Star). Използвана е колона Omni Spher 5 C18 (250 x 4,6 mm) и обем на пробата 20 µL. Разделянето е направено с подвижна фаза: елуент А – H₂O и елуент В – CH₃CN при градиент от 50% А : 50% В до 100% В и скорост на потока 1 mL/min. Детекцията на отделените мономери се извърши при 275 nm (Bis-GMAa и Bis-GMAm) и 205 nm (TEGDMA, MMA, GMA). Концентрацията на мономерите е определена по калибровъчна графика.

РЕЗУЛТАТИ И ОБСЪЖДАНЕ

Подбраните условия за хроматографски анализ позволяват успешно разделяне и количествено определяне на мономерите и техните разпадни продукти. Установените времена на задържане са bis-GMAa–8.13 min, bis-GMAm–10.59 min, bis-DMA–15.92 min, TEGDMA–7.35 min, GMA–4.95 min,

ММА–5.64 min, ВРА–5.6 min. Резултатите от проведените изследвания са показани в таблица 1.

От композита Solitaire 2 във водна среда се отделят bis-GMAa, bis-GMAm и TEGDMA и разпадния продукт глицидилметакрилат (GMA) (Табл. 1). Образците от Charisma отделят bis-GMAm и TEGDMA, както и метилметакрилат (ММА). Наличието на последния би могло да се дължи на наличие в неполимеризирания КМ или да се допусне, че се образува по време на полимеризацията.

Таблица 1. Установени концентрации $\pm SD$ ($\mu\text{g/mL}$) на отделени мономери и разпадни продукти във водна среда от полимеризирани композити

КМ	Време на престой във вода (часа)	Bis-GMAa	Bis-GMAm	TEGDMA	GMA	ММА
Кондензиращ (Solitaire 2)	24	4.19 $\pm$ 1.19	0.83 $\pm$ 0.32	36.92 $\pm$ 3.64	5.74 $\pm$ 0.77	-
	168	5.73 $\pm$ 0.80	2.50 $\pm$ 0.74	42.80 $\pm$ 4.60	9.05 $\pm$ 1.70	-
Микрохбриден (Charisma)	24	-	0.65 $\pm$ 0.16	78.70 $\pm$ 5.30	-	0.11 $\pm$ 0.03
	168	-	5.04 $\pm$ 0.22	121.04 $\pm$ 9.26	-	0.22 $\pm$ 0.04

Концентрациите на отделения на 24 час bis-GMAm при кондензиращия и микрохбридния композит са близки, но на 168 час се констатира съществена разлика. Това може да се дължи както на по-добрата полимеризация на кондензиращия композит, така също и на по-малкото процентно съдържание на bis-GMA в неполимеризирания КМ. Времето на облъчване (40 s) и съинициаторите определят в случая по-добра полимеризация за Solitaire 2. Определените от нас стойности на този мономер при Charisma на 24 час са около 4 пъти по-малки от определените от Pulgar et al [6] при pH 7. Това се дължи най-вероятно на различните условия на полимеризация. Концентрациите на TEGDMA се различават значително (табл. 1). По-ниските концентрации на TEGDMA за кондензиращия се композит Solitaire 2 могат да се дължат и на по-малкото им съдържание в неполимеризирания композит, тъй като микрохбридните КМ съдържат по-голям обемен процент органична матрица от кондензиращите се. Вероятно и времето на облъчване (20 s) не е достатъчно за пълна полимеризация. В сравнение с ароматните метакрилати, TEGDMA е с по-малка молекулна маса, което улеснява преминаването ѝ през полимерната мрежа в разтвора, а е и по-добре разтворима във вода. От Solitaire 2 се отделя и bis-GMAa (основният компонент на този композит) и GMA. Това съединение се получава по време на полимеризацията или в резултат на действието на водните молекули [5]. То е със сравнително ниска молекулна маса и по-лесно преминава в разтвора. Наличието му е доказателство, че по време на облъчването освен полимеризация се извършват и други процеси, водещи до получаване на нови вещества, които не се съдържат в състава на КМ. Някои

образци от Charisma отделят и бисфенол А ($0.05 \div 0.21 \mu\text{g/mL}$), но установените концентрации са по-ниски от тези определени от Pulgar et al [6] при рН 7. Той се получава най-вероятно при хидролизни процеси протичащи в полимера. Концентрациите на ММА са малки, но нарастващи с времето (табл. 1). Водната среда, в която се провежда изследването не предполага метилиране на отделящата се от мономера метакрилова киселина. Най-вероятно той е продукт на вторични процеси при фотополимеризацията.

В анализираниите проби е установено наличие и на други съединения с времена на задържане 3.9, 9.7 минути (275 нм) и 5.9 минути (205 нм), които на този етап от изследванията е невъзможно да бъдат идентифицирани адекватно. Липсват и литературни данни, от които да личи дали това са компоненти на композита или са новообразувани разпадни продукти.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Полимеризираните композиционни материали, независимо от вида си, отделят във вода остатъчни мономери, някои от които в големи количества – TEGDMA. Това се определя от състава на КМ, химичния строеж на мономерите и условията на полимеризация. В резултат на полимеризацията и хидролитични реакции предизвикани от водата се образуват нови вещества, продукт на разпадане на мономерите, които също се излъчват във вода.

ЛИТЕРАТУРА

1. Combe E.C., F.J.T. Burke, Contemporary resin-based composite materials for direct placement restorations: packables, flowables and others. Restorative Dentistry, 2000; 27: 326-336
2. Coughman W.F., F.A. Rueggeberg, J.W. Curtis-Jr, Clinical guidelines for photocuring restorative resins. JADA, 1995; 126: 1280-1286
3. Ferracane J.L., Elution of leachable components from composites. J Oral Rehabil. 1994; 21: 441-452
4. Узунова Й., Л. Луканов, И. Филипов, С. Владимиров, Остатъчни мономери в стоматологични композити. Пловдивски университет "П. Хилендарски" Научни трудове 2004; 32(5): 49-58
5. Spahl W., H. Budziwieicz, W. Geurtsen, Eine untersuchung zum restmonomer und additivagehalt lichthartender hybridkomposite, Dtsch Zahnarztl Z 1991; 46 (7): 471- 475.
6. Pulgar R. et al. Determination of bisphenol A and related aromatic compounds released from bis-GMA based composites and sealants by high performance liquid chromatography, Environmental Health Perspectives 2000; 108(1): 21-27
7. Tsai P.C.L., J.A. Meyers, L. Walsh, Depth of cure and surface microhardness of composite resin cured with blue LED curing light, Dental Materials 2004; 20: 364-369